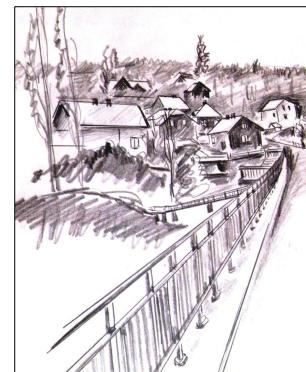

VELEŇÁČEK 8

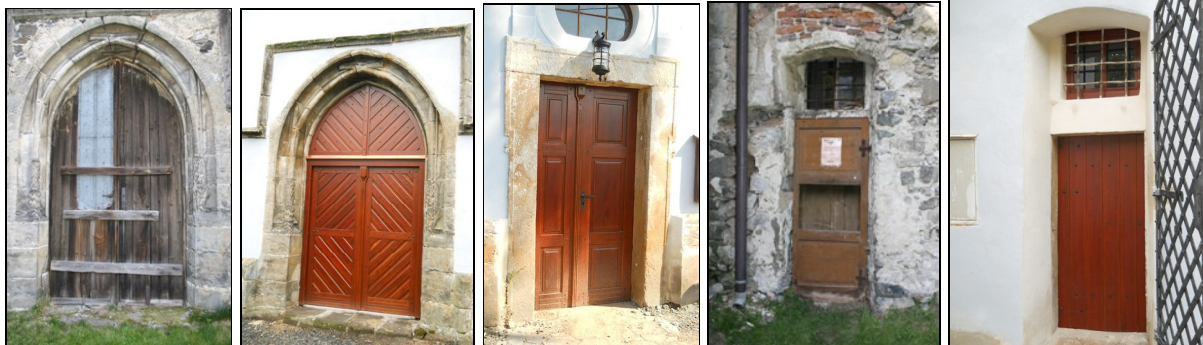
Zpravodaj Kulturně – historického sdružení Malé Veleň, Jedlky a Soutěšky, o.s

Ročník X (IV. KHS) * 20. září 2011

Kostel v Jedlce

Stále probíhají dokončovací práce, zejména uvnitř objektu. Střecha, fasáda a vstupní dveře jsou již definitivně hotové, je vymalovaný interiér, dokončená elektroinstalace, dokončuje se odvětrávací kanál uvnitř po obvodu celého objektu, který bude odvádět vlhkost ze zdiva..

Staré a nové dveře na západní straně, uprostřed vstupní dveře od jihu, vpravo staré a nové dveře s mříží na východní straně .

Interiér kostela je v okrovém tónu, pilíře jsou bílé s výraznými grafickými prvky. Obraz nad obloukem zůstává v původní podobě. Nástropní obrazy jsou již restaurované, čeká se jen na jejich opětovné usazení do ohraničených polí. V interiéru jsou již instalována osvětlovací tělesa.

Dokument z roku 1741

Překlad textu:-- pokračování z minulého čísla – německý originál je v knihovně v Drážďanech

Blesk, hrom, vichřice a povodeň jsou věrnými, ale strašlivými posly všemohoucího Boha. Jsou stvořeny, aby zlým lidem zvěstovaly jeho hněv a trestaly. Příčinou toho, že je postižena jen část obyvatel a ne i ostatní je, že se tito lidé prohřešili více než jiní. To co se událo druhým je jim dáno jako výstraha a postrašení, že pokud se nezlepší, tak také tak zahynou, jak náš Ježíš ve 13. kapitole výslovně zvěstoval.

Takové boží dopuštění, strašlivý nečas a povodeň přepadly na 9. neděli po Trinitas, 30. července 1741 v Čechách, poblíž Děčína jednu vesnici zvanou Malá Veleň. Tehdy se tak rozvodnil potok nazývaný Ploučnice, že 13 domů, hospodu, v nichž se lidé cítili v bezpečí s lidmi a dobytkem odnesla pryč. V místech kde tato hospoda stála nezbylo nic víc než kaluž vody. Tam kde stály další domy přinesla tolik stavebního dříví, že z něho mohlo být postaveno velké množství domů. Pryč odnesla také mlýn a zničila téměř celou papírnu. Tato povodeň způsobila na mnoha místech velkou škodu i tím, že odnesla na 600 hranic palivového dříví a to tak že stromy rvala ze země i s kořeny. To nešťěstlí nejde ani dost popsat.

Kde stávaly tyto domy?

V obci stávala hospoda U zastávky, který byla postavená v roce 1600 (podle E. Nedera). Pokud prohlédneme její majitele, není nikde poznámka, že by byla zbourána, zničena a znovu postavena. Byla zřejmě výše položená než dosahovala hladina řeky. V té době (rok 1740) zde nebyla železnice, takže svahy z kopců končily u řeky, potok se stáčetl do prostoru česlic.

Místo pro postavení bývalých domů začíná až v prostoru za mostem přes Ploučnici směrem k Děčínu , kde mohl stát i popisovaný mlýn . Ale mnohem dál, než jsou současné česlice, protože v těchto místech již jeden mlýn stával. Postavil ho v roce 1580 jeho majitel Georg Franke. A rovněž u něj v kronice není žádná zmínka o tom, že by byl někdy zničen, zbourán. Vyhořel až v roce 1905 (kronika Bansetz). Další domy , které byly v dosahu Ploučnice , mohly stát směrem k dnešní elektrárně až k Soutěsce. Tam jsou také místa, kde je

možné, aby se řeka rozlévala. Zřejmě si po povodni lidé uvědomili, že místo u Ploučnice není vhodné pro stavbu domů a stavěli ve výše položených místech.

E.Neder ve své kronice píše, že u Soutěsky, až do doby, než se začala stavět elektrárna, býval ostrůvek asi 200 metrů dlouhý, který nesl stopy původního osídlení. Někde v prostoru od dnešních česlic až k elektrárně mohly stát nejen domy, ale i další mlýn a papírna, která měla určité zásoby dříví na výrobu papíru. Ty voda odnesla. A výroba již nebyla obnovena.

Ale naskytá se ještě další možnost. Ta by vysvětlovala, proč objekty továrny NIKOH a ORIKON, bývalý Benar 05, jsou umístěné zcela mimo naši obec. Zřejmě dřívější podnikatelé věděli, proč stavět továrny mimo záplavovou oblast, dál proti proudu řeky Ploučnice. Dříve nebylo sídliště v Benešově n.Pl., domy Benešova n.Pl. byly pouze blíže ke středu města. Železnice nebyla a řeka Ploučnice tvořila zákrut až za současnou železnici, do prostoru bývalé Doliny. Koryto měla v místě, kde vedle železnice býval močál.

V prostoru dnešního Eliščina údolí, od továrny v Jedlce až k objektům dnešních jmenovaných továren, byla kolem řeky rozlehlá rovina. Zde mohly stát domy, mlýn i papírna se zásobami dříví na výrobu papíru. Bylo to místo, kde se velká voda určitě rozlévala a mohla bez problémů domy odnést. A mohlo to být obydlené místo, které navazovalo na Malou Veleň, jejíž pozemky sahaly až do prostoru dnešních továren NIKOH a ORIKON.

Zatím nejsou známy mapy ani žádné písemné zmínky o těchto stavbách v Malé Veleni. Je možné, že zápisy jsou uloženy někde hluboko v archívech, dosud neprobádané. *(Z encyklopedií víme, že papírny v českých zemích se objevují již od 16. století.)*

Jak se dlouhodobě mění vzhled naší obce

Malá Veleň

V době, kdy ještě nebyla železnice, nebyl ani vyhloubený zářez, kterým železnice prochází. **Potok** se odkláněl u č. 50 (Drtinovi) vlevo a v prostoru dnešních česlic ústil do Ploučnice. Svah v obci zasahoval bez přerušení až k řece Ploučnici. Potok v obci se několikrát rozvodnil, zanesl trať a proto byl v 60. letech regulován.

Při vybudování železnice (1869) byla zprovozněna i zastávka. Několik domů muselo být zbouráno, nové místo má i cesta nad železnici. **Prodejna jízdenek** (německá) byla po roce 1945 zbourána. Zničeno bylo rovněž velké množství kartonových jízdenek. Postavena nová **budova železniční zastávky** (1949), kde se nikdy jízdenky neprodávaly. Postupně se upravila čekárna v objektu, protože původní uzavřený prostor vandalové ničili.

K zajištění provozu bylo vybudováno na trati **hradlo Soutěsky a hradlo Dolina**. Hradlo Dolina bylo v roce 2010 zrušeno, zbouráno, návštěvnická mechanická byla nahrazena světelnými, závory nahrazeny světelnou signalizací.

Při stavbě železnice byla v prostoru Doliny odkloněna řeka, za železnici vznikl prostor, který se měnil v močál, využíval se jako **kluziště**. Dnes je vše již zanesené, zarostlé. Protéká pouze potůček.

Naproti hradlu Dolina v lese býval velký **pískovcový lom**, po roce 1945 využíván jen místními obyvateli a postupně byl zlikvidován, zasypán. V žádných záznamech není o něm zmínka. Záznamy shořely v Drážďanech při jejich bombardování ve válce.

Mlýn na Ploučnici v prostoru dnešních česlic shořel v roce 1905. Sklepy byly zasypány koncem minulého století. **Jez a náhon** zůstal, využívá se pro **elektrárnu**. **Česlice** jsou modernizované, automatické.

Elektrárna od svého vybudování (1919) je stále v provozu. Provoz je automatizován.

V prostoru dnešní elektrárny býval na Ploučnici asi 200 metrů dlouhý **ostrůvek**, na kterém byly stopy osídlení. Při stavbě budovy bylo upraveno koryto řeky a ostrůvek zrušen.

Na rovině za česlicemi bývalo **zahradnictví** u č. 74 (Burock). Další bylo u č. 33 v Jedlce (Šlosarovi) a na kopci v Malé Veleni u č. 82 (Baum).

Mnoho domů bylo po roce 1945 **zbouráno**. Mapa všech zbouraných domů je pro zájemce k nahlédnutí.

Restaurace u zastávky, kde byly parní a vanové lázně a kuželna – objekt zbourán při stavbě mostů (1961). Přes potok vedl z restaurace můstek na prostor nad zastávkou, kde býval **altán a taneční parket**. Na konci tohoto prostranství stával **dům**, dnes zůstalo jen opěrné zdivo. V prostoru nad zastávkou vybuvovali chovatelé svůj areál s chatou.

Naproti restauraci stál **bývalý pivovar** a další dům. Jdeme-li ze silnice cestou k česlicím, po levé straně jsou zbytky zdiva pivovaru.

Nové mosty nahradily starý dřevěný most přes železnici a betonový most přes Ploučnici (1971). Silnice prochází přes objekt bývalé hospody, mosty jsou vyšší a směrem do Jedlky silnice mírně změnila svůj profil. Základy mostu přes Ploučnici jsou znatelné při pohledu z mostu na česlice. Silnice byly prašné, později dostaly asfaltový povrch (1975).

U řeky stával podstavec **sochy Sv.Jana Nepomuckého**. Při stavbě mostů odstraněn. Nyní je na pozemku u č. 39 (Bauer).

Transformátor u řeky byl rovněž zlikvidován a postaven nový v prostoru bývalého mlýna nad č. 29 (Dostál). V obci je zavedená elektřina od roku 1912.

Pokračování v dalším čísle Veleňáčku.